

Смірнова В.О., Пархоменко М.М.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ «ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ» В УКРАЇНІ

Становлення інформаційного суспільства та кардинальний вплив інформаційного розуму на виробництво, управління, свідомість і поведінку людей, на соціальне і політичне життя загалом актуалізують проблему впровадження інформаційних технологій для підвищення ефективності роботи системи державного управління.

Масова комп'ютеризація, розвиток новітніх інформаційних і комунікаційних технологій зумовили потужний прорив у сфері освіти, бізнесу, промислового виробництва, наукових досліджень та соціального життя. Інформація перетворилася на глобальний незнищений ресурс людства загалом та кожної нації зокрема [1].

Відтак інформаційні технології та засоби телекомунікації стали невіддільною складовою сьогодення, обов'язковим інструментом у роботі фахівців практично будь-якої сфери діяльності.

Ситуація навколо освоєння інформаційних і комунікаційних технологій органами державного управління стала причиною обґрунтованого занепокоєння в суспільстві.

У такому складному організмі, яким є сучасне суспільство, без інформаційних технологій неможливо налагодити ефективну взаємодію між державними структурами та відповідно підвищити ефективність формування і прийняття рішень, знизити управлінські помилки. Особливе питання – можливість громадян впливати на прийняття державних рішень, контролювати органи влади всіх рівнів, можливість забезпечення закону і порядку, захищаючих права і свободи особистості.

Суб'єктами запровадження та розвитку цього є передусім органи державної влади. Що відкриває додаткові канали комунікації між громадянами, громадянами і органами влади, між органами влади та іншими учасниками політичного процесу. В Україні цей процес забезпечується передусім електронними інформаційними ресурсами органів влади, представленими досить повно: є веб-сайти Президента України, Верховної Ради України, Конституційного Суду України, Вищого Господарського Суду України, Єдиний веб-порталом Кабінету Міністрів України тощо [4].

І ось в 2012 р. вперше планується досягти економічного ефекту від впровадження комп'ютеризації в судах. Судово-юридична газета інформує, що за словами Леоніда Богданова ДП «Інформаційні судові системи», на сьогоднішній день йде активна робота по впровадженню проекту «електронний суд». Інформаційна система повинна давати економічний ефект. На сьогодні деякі складові судового процесу занадто дорого коштують. Автори ідей поставили завдання отримання економічного ефекту і почнуть отримувати його вже в цьому році [2].

Дослідження цієї теми ще не відображені у публікаціях вчених, тому що «електронний суд» є новою темою, яка ще не підлягала досить широкому розгляду.

Метою даної статті є визначення поняття «електронний суд», порядку прийняття та здійснення проекту «електронний суд».

Під проектом «електронний суд» розуміється не лише автоматизація процесів судового діловодства, але й забезпечення повноцінного поширення інформації щодо судового розгляду, правової інформації, узагальнення судової практики, публікація цієї інформації для громадян, а також забезпечення дотримання процесуальних строків.

Доступність правосуддя, на думку ДСАУ, - це не тільки доступність інформації, а й економічна доступність. На сьогодні зрозуміло, що деякі складові судового процесу занадто дорогі. І або держава повинна повністю покривати всі витрати, або частково їх доведеться покласти на сторони процесу, що також певним чином обмежує доступ до правосуддя бідних верств населення. Тому і постало завдання отримати економічний ефект від використання інформаційних технологій. Для її вирішення Інформаційна судова система планує змінити стратегію розвитку. Автори планують будувати відкриту систему. Принцип відкриття доступу до різних програмних продуктів, до баз даних, які належать державі, є стратегічно важливим. Автори впевнені, що відкриття ринку послуг для судів для широкого кола розробників програмного забезпечення і сервісів буде кумулятивним поштовхом для розвитку як нових сервісів всередині суду, так і послуг для громадян, які звертаються до суду". Мова йде про застосування сучасних технологій (відеоконференцзв'язку, електронних засобів обміну інформацією) і про перехід до повноцінного електронного документообігу.

Програмні продукти, які повинні з'явитися в найближчі роки на ринку інформаційних послуг у сфері судочинства, покликані не тільки спростити саму роботу, але й виключити деякі

функції, не характерні і не необхідні для суддів. Наприклад, формування статистики, яке, на думку ДСАУ, не є завданням судді. Статистичну звітність повинні формувати відповідальні за це працівники центрального апарату ДСАУ та вищих судових інстанцій [2].

Говорячи про етапи і терміни реалізації планів по впровадженню нових технологій, а це 2012-2014 рр., то можна розділити реалізацію проекту "електронний суд" на три ключові етапи. Перший - це завершення комп'ютеризації судової системи, тобто побудова комп'ютерних мереж у судах, оновлення серверного та комп'ютерного парку, а в деяких судах - забезпечення комп'ютерами. Другий етап - впровадження нових програмних технологій і технологічних продуктів: відеоконференцв'язку, мобільних пристроїв (планшетів) для суддів та ін. На третьому етапі планується здійснити повноцінний перехід до веб-технологій, централізованої обробки інформації в потужному дата-центрі і надати суддям можливість працювати мобільно. Крім того, стоїть завдання побудови технологічних ліній, які забезпечать стовідсоткове наповнення бази даних документами і виключать помилки в ході її наповнення. При цьому на базі дата-центру буде забезпечено надійне збереження інформації і її захист, що дозволить скоротити витрати на постійне встановлення та оновлення серверів в кожному суді - централізоване зберігання інформації позбавить від необхідності мати потужні сервери в судах.

Електронний обмін документами дасть можливість тільки в господарських судах економити близько 27 млн. грн. щорічно. А більш широке застосування зазначених підходів використання електронних комунікацій у процесі здійснення правосуддя дасть змогу банкам України, які є активними учасниками процесів судочинства та виконання судових рішень, щорічно економити 4-6 тонн паперу (який коштує майже 50 млн. грн.) та 20 млн. грн. на доставці документів поштою. А також суттєво розвантажити поштові відділення, які сумарно обробляють 3-4 тонни паперів, направлених до судів під час подачі понад 1 млн. заяв та ініціювання відкриття приблизно 500 тис. виконавчих впроваджень. Крім того, оптимізація процедур документообігу в процесі здійснення правосуддя та виконання судових рішень дозволить зменшити витрати Державного бюджету України, а також покращити роботу працівників органів правосуддя [3].

Потрібно розпочати тестову експлуатацію систем обміну інформацією в режимі відеоконференції між СІЗО та місцевими апеляційними судами. За даними пенітенціарної служби, лише витрати на доставку, конвоювання підсудних до судів цього року склали понад 20 млн грн, не кажучи вже про зарплату конвоїрів і необхідності облаштувати відповідні приміщення в судах.

Виникає одразу запитання: а чого не вистачає Україні для активного використання нового проекту і що на сьогодні у цій сфері вже досягнуто?

1) Автоматизована система документообігу в апеляційних адміністративних судах періодично дає збої, що призводить до понад півмільйона не зареєстрованих справ та їх нерівномірний розподіл .

2) Відсутності у деяких судів електронного цифрового підпису, через що вони не можуть направляти рішення до реєстру.

3) Неможливість списати непридатну техніку, яка давним-давно вийшла з ладу, з чого впливає неможливість її оновити.

4) Недостатнє розуміння користувачами системи електронного документообігу в органах державної влади основних задач, які повинен вирішувати електронний документообіг, та психологічна неготовність працівників до використання нових інформаційних технологій.

5) Низький рівень комп'ютерної грамотності суспільства, що ускладнює перехід на електронний документообіг у взаємодії між державними установами і громадянами.

Отже, для здійснення проекту необхідно:

1) Модернізувати програмне і технологічне забезпечення систем автоматизованого документообігу в адміністративних судах, оскільки існуюча програма не розрахована на ті обсяги інформації, які щодня потрібно вносити в електронну базу, що призводить до збоїв в роботі програми та виникнення технічних помилок. Вирішення цієї проблеми можливе за допомогою застосування штрих-кової технології розпізнавання документів.

2) Затвердження технічних регламентів, необхідних для впровадження та функціонування систем електронного документообігу та електронного цифрового підпису в органах державної влади.

3) Вирішення питання кадрового забезпечення інформаційно-технологічних підрозділів органів державної влади, постійне підвищення кваліфікації їхніх працівників.

4)Підвищення рівня комп'ютерної грамотності населення, передусім шляхом впровадження нових методів навчання із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Автор визначає позитивні моменти цього проекту – підвищення доступності правосуддя, зменшення витрат праці та спрощення процедури звітування в рамках вдосконалення процесу судочинства в Україні. Адже запровадження інновацій дасть змогу автоматизувати процеси судового діловодства, забезпечити повноцінне розповсюдження інформації про судовий розгляд, узагальнити судову практику та забезпечити дотримання процесуальних строків. Також, реалізація проекту «електронний суд» дасть змогу істотно підвищити оперативність судів внаслідок використання нових програмних технологій.

Література

- 1.Інформаційні технології та ефективність системи державного управління [Інтернет джерело]. - Режим доступу: <http://www.microsoft.com/>.
2. Мамченко Н. Судово-юридична газета № 49[Інтернет джерело].- Режим доступу : <http://sug.kiev.ua/>.
3. Оліфер Г. Інновації в судочинстві [Інтернет джерело].- Режим доступу : <http://blog.liga.net/>.
4. Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика : навч. посіб. – К. : Знання, 2006. – С. 497–512.